

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av familjepensionslagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att familjepensionslagens stadgande om utbildningsstöd till en efterlevande make skall upphävas. Det föreslås dessutom en ändring av stadgandet om förvärvsinkomsternas inverkan på den barnpension som betalas på basis av skolgång, ifall förmånslåtare har dött före den 1 juli 1990. Beviljandet av pension skall inte längre vara beroende av om barnet har förvärvsinkomster

vid sidan av sina helhetsstudier. Vidare föreslås det en precisering av stadgandet om andra pensionsinkomsters inverkan på barnpensionens kompletteringsbelopp.

Propositionen, som minskar folkpensionsanstaltens utgifter med ca 1 milj. mark, ansluter sig till budgetpropositionen för 1993.

Ändringarna avses träda i kraft den 1 januari 1993.

MOTIVERING

1. Nuläget och de föreslagna ändringarna

1.1. Utbildningsstödet till en efterlevande make

Stadgandet om utbildningsstöd till en efterlevande make har ingått i familjepensionslagen (38/69) sedan ingången av 1970. Enligt lagens 1 § 1 mom. och 33 § kan folkpensionsanstalten bevilja utbildningsstöd till en efterlevande make som får efterlevandepension med stöd av familjepensionslagen. Som utbildningsstöd bekostas utbildning till ett yrke i vilket den efterlevande maken bedöms kunna skaffa sig sin huvudsakliga utkomst. Utbildningsstöd beviljas i regel inte för fortsatta studier, ifall den efterlevande maken redan har ett yrke.

Som utbildningskostnader kan ersättas nödvändiga kostnader för studier och studiematerial. Ersättning kan dessutom beviljas för merkostnader för bostad, föda och arbetskläder, för nödvändiga resekostnader och för barnavårdskostnader. Årligen har 80 — 100 efterlevande makar beviljats utbildningsstöd.

I anslutning till vuxenutbildningen finns för

närvarande följande centrala stödformer: statligt studiestöd som betalas på basis av lagen om studiestöd (28/72) och lagen om studiestöd för högskolestuderande (111/92), förmåner med stöd av lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (763/90), yrkesutbildningsbidrag och vuxenutbildningstillägg (537, 1392 och 1388/90) som betalas ut av utbildnings- och avgångsbidragsfonden eller av statskontoret samt ekonomiska förmåner på basis av läroavtalslagen (422/67). Studier kan likaså stödas genom olika studiesociala förmåner. Bland dessa förmåner kan nämnas kostnadsfri undervisning, skolmål-tider, rabatterade skolresor och möjlighet till boende i elevhem.

Utbildningen av handikappade stöds dessutom på basis av vissa lagar. Efter det att en totalrevidering av rehabiliteringen hade trätt i kraft den 1 oktober 1991 anordnar folkpensionsanstalten yrkesinriktad rehabilitering i form av bl.a. utbildning för handikappade, ifall sådan inte har ordnats genom arbetskrafts-förvaltningen, undervisningsförvaltningen eller arbetspensionssystemet. För den tid då rehabilitering som anordnats av folkpensionsanstalten

eller någon arbetspensionsanstalt pågår betalas såsom utkomstskydd rehabiliteringspenning. Med stöd av lagen om olycksfallsförsäkring och trafikförsäkringslagen ersätts likaså kostnaderna för utbildning i form av rehabilitering. För inkomstbortfall under rehabiliteringstiden betalas ersättning till rehabiliteringsklienten.

Räknat från ingången av juli 1992 ändrades lagstiftningen om studiestöd så, att studiepenningens belopp höjdes. Beträffande studiestödet till högskolestuderande stadgas i en särskild lag. Avsikten är att studiestödsreformen senare skall utvidgas gradvis.

Under de senaste åren har ovan nämnda former för stödandet av vuxenutbildningen utvecklats. Dessa stödformer överlappar utbildningsstödet till efterlevande makar, eftersom en änka eller änkling i regel också har rätt till andra typer av utbildningsstöd än enbart utbildningsstödet till efterlevande makar. I praktiken samordnas utbildningsstödet till efterlevande makar och de övriga vuxenutbildningsstöden delvis med varandra. Sålunda kan t.ex. en person som genomgår sysselsättningsutbildning inte få utbildningsstöd till efterlevande make. Om en änka eller änkling har rätt till både rehabiliteringsförmåner och till utbildningsstöd enligt familjepensionslagen, beviljas den förmån som är fördelaktigare för mottagaren. Också studiestödsförmånerna och utbildningsstödet till en efterlevande make samordnas med varandra. Beroende på lagstiftningen kan olika stödformer delvis betalas ut samtidigt.

Enligt det nuvarande systemet för stödande av studier kan vissa stödformer överlappa varandra. Detta kan i vissa situationer leda till att stödet till den efterlevande maken överstiger själva studiekostnaderna. Eftersom antalet efterlevande makar som uppbär utbildningsstöd är få till antalet och då stödet inkluderar ersättningar också för sådana kostnader som samhället ersätter genom andra stödåtgärder, är systemet med utbildningsstöd till en efterlevande make inte längre nödvändigt för trygghand av änkors och änklings utkomst under studietiden. Dessutom är det alltid möjligt att på egen hand skaffa sig facklig tilläggsutbildning på egen bekostnad.

Eftersom de övriga formerna för stödande av vuxenutbildning räcker till att trygga änkors och änklings yrkesutbildning föreslås att stadgandena om det utbildningsstöd till efterlevande makar som folkpensionsanstalten ad-

ministrerar skall upphävas. För stödandet av änkors och änklings utbildning är det meningen att därefter tillämpa samma stödformer som gäller andra vuxenstuderande.

1.2. Barnpension på grundval av skolgång eller studier

Före den familjepensionsreform (104/90) som trädde i kraft den 1 juli 1990 var ett föräldralöst barns rätt till pension på grund av skolgång enligt 8 § 1 mom. 2 punkten familjepensionslagen beroende av om barnet självt kunde försörja sig. Enligt lagens 20 § 1 mom. 2 punkten föreligger motsvarande villkor inte om barnet har blivit föräldralöst efter den 30 juni 1990. Stadgandet i lagens 8 § har kunnat förhindra utfäendet av barnpension i sådana fall, där barnet eller en ung person har haft förvärvsinkomster vid sidan av skolgången, där den unga har varit i läroavtalsutbildning eller i avlönad praktik som ansluter sig till utbildning. Årligen har ca 2 600 beviljande pensionsbeslut för pågående utbildningstid givits och samtidigt har ca 50 pensionsansökningar avslagits med hänvisning till barnets förvärvsinkomster.

I samband med familjepensionsreformen ändrades de barnpensioner som hade beviljats före lagändringen i huvudsak att motsvara pensionerna enligt den nya lagen. Beroende på tidpunkten för förmånslåtarens död hamnade dock barnpensionstagarna i olika situation vad gällde villkoren för utfäende av pension under pågående utbildning. För att avhjälpa detta missförhållande föreslås det att pensionsvillkoren gällande barn som blivit föräldralösa före reformen ändras att motsvara villkoren gällande barn som blivit föräldralösa efter reformen. Det föreslås dessutom att pension som beviljas på grund av skolgång inte längre i någondera situationen skall påverkas av barnets förvärvsinkomster under pågående skolgång. Det förutsätts dock fortfarande att skolgången eller studierna bedrivs på heltid.

1.3. Inkomster som påverkar barnpensionens kompletteringsbelopp

Enligt familjepensionslagen är rätten till pension för ett barn som mistat sin ena förälder

begränsad så, att barnet samtidigt är berättigat till pension efter endast en förmånslåtare. Enligt förvärvspensionssystemet kan ett sådant barn däremot få pension efter två förmånslåtare samtidigt. På grund av den skiljaktiga lagstiftningen kan pension enligt familjepensionslagen och enligt förvärvspensionssystemet betalas efter olika förmånslåtare.

Enligt 28 § 2 mom. familjepensionslagen skall vid beräkningen av barnpensionens kompletteringsbelopp beaktas de familje- och försörjningspensioner som barnet uppbär efter en förmånslåtare. Om förmånslåtaren inte är densamma i fråga om pension enligt familjepensionslagen som i fråga om familjepension enligt förvärvspensionssystemet eller försörjningspension, är det enligt ordalydelsen i lagen oklart om pensionsinkomsten härvid kan beaktas som sådan inkomst som påverkar kompletteringsbeloppet. Avsikten är dock att samtliga familje- och försörjningspensioner som barnet uppbär skall beaktas som sådan inkomst som påverkar kompletteringsbeloppet.

I propositionen föreslås att barnets familje- och försörjningspensioner vid beräkningen av kompletteringsbeloppet skall beaktas oberoende av efter vilken förmånslåtare de betalas. Till ett barn som saknar båda föräldrarna betalas även pensionen enligt familjepensionslagen efter båda föräldrarna. För att familje- och försörjningspensioner som betalas från annat håll inte i dessa situationer skall beaktas som inkomst två gånger, föreslås det att till lagen fogas ett stadgande enligt vilket dessa pensioner inte beaktas som inkomst, ifall de redan har beaktats i en tidigare beviljad barnpension.

Familjepensionslagens 31 § innehåller ett stadgande om justering av kompletteringsbeloppet. Enligt det nuvarande stadgandet skall kompletteringsbeloppet justeras ifall en pension som inverkar på barnpensionen har förändrats av någon annan orsak än indexbundenheten. Enligt den föreslagna ändringen i 28 § skall som sådan inkomst som påverkar kompletteringsbeloppet även beaktas ny familjepension som senare beviljas barnet efter en annan förmånslåtare. Det föreslås att stadgandet om justering av kompletteringsbeloppet ändras så, att en justering av pensionen härvid är möjlig.

2. Propositionens ekonomiska verkningar

Utbildningsstöden till efterlevande makar ut-

betalas av folkpensionsanstalten och bekostas med statsmedel. Eftersom dessa utbildningsstöd är få till antalet och då en del av de kostnader som för närvarande ersätts i form av utbildningsstöd till efterlevande makar överförs till andra studiestödssystem, kommer effekten av att stadgandena om utbildningsstöd upphävs att bli liten.

Om villkoren för beviljande av barnpension på basis av skolgång förenhetligas, leder detta till en lindrig kostnadsökning. Genom de föreslagna ändringarna gällande barnpensionens kompletteringsbelopp förhindras å andra sidan eventuella överbetalningar. På det hela taget har förslaget inga betydande ekonomiska verkningar.

Propositionen, som minskar folkpensionsanstaltens utgifter med ca 1 milj. mk, ansluter sig till budgetpropositionen för 1993 och avses bli behandlad i samband med den.

3. Ikraftträdande

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1993. Avsikten är att utbildningsstöd inte längre skall beviljas änkor och änklingar om utbildningen inleds nämnda dag eller senare. Om utbildningen har inletts innan stadgandena om utbildningsstöd upphävts, är det meningen att utbildningen skall bekostas i form av utbildningsstöd till efterlevande make tills skolgången eller studierna är slutförda.

4. Lagstiftningsordning

Utbildningsstödet till en efterlevande make utgör inte sådant lagstadgat grundskydd beträffande utkomsten som avses i 66 § riksdagsordningen. Utbildningsstödet betalas utöver efterlevandepensionen och även efter det att denna pension upphört, vilket innebär att utbildningsstödet inte har väsentlig betydelse för den efterlevande makens minimiutkomst. De ändringar som föreslås i fråga om barnpensionen försvagar inte heller det lagstadgade grundskyddet beträffande utkomsten.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag om ändring av familjepensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i familjepensionslagen av den 17 januari 1969 (38/69) 33 §, sådan den lyder i lag av den 9 februari 1990 (104/90), samt
ändras 1 § 1 mom., 8 § 1 mom., 28 § 2 mom. och 31 §,
dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. i lag av den 23 december 1988 (1218/88), 8 § 1 mom. i lag av den 28 juli 1978 (589/78) samt 28 § 2 mom. och 31 § i nämnda lag av den 9 februari 1990, som följer:

1 §

I Finland bosatta personer beviljas familjepension i form av efterlevandepension och barnpension i enlighet med denna lag.

dessas pensioner dock inte beaktas som inkomst, ifall de redan har beaktats i den barnpension som har beviljats efter en tidigare avliden förmånslåtare.

8 §

Barn har rätt till barnpension
1) om det inte har fyllt 16 år eller
2) om det har fyllt 16 men inte 21 år och bedriver heltidsstudier eller får yrkesutbildning och inte uppbär folkpension.

31 §

Har de inkomster som inverkar på barnpension förändrats av någon annan orsak än indexbundenheten, skall pensionens belopp justeras.

28 §

Då kompletteringsbeloppet beräknas skall familje- och försörjningspensioner som nämns i 26 § 1 mom. 1 — 4 punkten och 5 mom. folkpensionslagen och som barnet varaktigt uppbär beaktas så, att från det fulla kompletteringsbeloppet avdras 50 procent av den del av det sammanlagda beloppet av dessa förmåner som överstiger 1 460 mark per år. Vid fastställandet av ett föräldralöst barns pension skall

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
Om utbildning som berättigar till utbildningsstöd har inletts innan denna lag trädde i kraft, betalas utbildningsstödet i enlighet med den lag som är i kraft när denna lag träder i kraft så länge utbildningen utan avbrott pågår för avläggande av en och samma examen.

Det i lagens 28 § nämnda markbeloppet motsvarar det poängtal för det officiella levnadskostnadsindex enligt vilket storleken av de i mars 1981 löpande folkpensionerna har fastställts.

Helsingfors den 4 september 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

Lag

om ändring av familjepensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i familjepensionslagen av den 17 januari 1969 (38/69) 33 §, sådan den lyder i lag av den 9 februari 1990 (104/90), samt
ändras 1 § 1 mom., 8 § 1 mom., 28 § 2 mom. och 31 §,
 dessa lagrum sådana de lyder, 1 § 1 mom. i lag av den 23 december 1988 (1218/88), 8 § 1 mom. i lag av den 28 juli 1978 (589/78) samt 28 § 2 mom. och 31 § i nämnda lag av den 9 februari 1990, som följer:

Gällande lag

1 §

I Finland bosatta personer beviljas familjepension i form av änkepension och barnpension *samt utbildningsstöd för änkor* i enlighet med denna lag.

8 §

Barn äger rätt till barnpension:
 1) om det inte har fyllt 16 år; eller
 2) om det fyllt 16, men inte 21 år och ej åtnjuter folkpension och ej på grund av studier, skolgång eller yrkesutbildning icke självt kan försörja sig.

28 §

Då kompletteringsbeloppet beräknas skall familje- och försörjningspensioner som nämns i 26 § 1 mom. 1—4 punkten och 5 mom. folkpensionslagen och som barnet varaktigt uppbär *efter en förmånslätare* beaktas så, att från det fulla kompletteringsbeloppet avdras 50 procent av den del av det sammanlagda beloppet av dessa förmåner som överstiger 1 460 mark per år.

31 §

Har de inkomster som inverkar på barnpen-

Föreslagen lydelse

1 §

I Finland bosatta personer beviljas familjepension i form av efterlevandepension och barnpension i enlighet med denna lag.

8 §

Barn har rätt till barnpension
 1) om det inte har fyllt 16 år eller
 2) om det har fyllt 16 men inte 21 år och *bedriver heltidsstudier eller får yrkesutbildning och inte uppbär folkpension.*

28 §

Då kompletteringsbeloppet beräknas skall familje- och försörjningspensioner som nämns i 26 § 1 mom. 1—4 punkten och 5 mom. folkpensionslagen och som barnet varaktigt uppbär beaktas så, att från det fulla kompletteringsbeloppet avdras 50 procent av den del av det sammanlagda beloppet av dessa förmåner som överstiger 1 460 mark per år. *Vid fastställandet av ett föräldralöst barns pension skall dessa pensioner dock inte beaktas som inkomst, ifall de redan har beaktats i den barnpension som har beviljats efter en tidigare avliden förmånslätare.*

31 §

Har *de* inkomster som inverkar på barnpen-

Gällande lydelse

sion förändrats av någon annan orsak än indexbundenheten, skall pensionens belopp justeras.

33 §

Till den som får efterlevandepension enligt denna lag kan betalas utbildningsstöd. Av särskilda skäl kan utbildningsstöd betalas också sedan rätten till efterlevandepension upphörde. Utbildningsstödet ersätter kostnaderna för utbildning till ett yrke i vilket den efterlevande maken bedöms kunna skaffa sig sin huvudsakliga utkomst.

Som utbildningskostnader anses kostnader för studier och studiemateriel samt av utbildningen orsakade merkostnader för bostad, föda och nödvändiga arbetskläder samt nödvändiga resekostnader. Som utbildningskostnader kan också ersättas barnvårdskostnaderna under utbildningstiden.

Om den som får utbildningsstöd inte studerar regelbundet eller om studierna inte visar sig vara framgångsrika, kan det beviljade utbildningsstödet dras in.

Närmare stadganden om beviljande av utbildningsstöd utfärdas genom förordning.

Föreslagen lydelse

sion förändrats av någon annan orsak än indexbundenheten, skall pensionens belopp justeras.

(Upphävs)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Om utbildning som berättigar till utbildningsstöd har inletts innan denna lag trädde i kraft, betalas utbildningsstödet i enlighet med den lag som är i kraft när denna lag träder i kraft så länge utbildningen utan avbrott pågår för avläggande av en och samma examen.

Det i lagens 28 § nämnda markbeloppet motsvarar det poängtal för det officiella levnadskostnadsindex enligt vilket storleken av de i mars 1981 löpande folkpensionerna har fastställts.
